

Nova redna članica Slovenske akademije znanosti in umetnosti: akad. prof. dr. Hojka Kraigher

Priznanje za vrhunske dosežke in pionirsko delo na področju proučevanja gozdnih genskih virov: od skrite biotske pestrosti do genetskega monitoringa gozdov

Na volilni skupščini Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU), ki je potekala 5. junija 2025, je bila za redno članico v IV. razredu za naravoslovne vede izvoljena prof. dr. Hojka Kraigher.

Izvolitev za redno članico predstavlja najvišje priznanje za znanstvene dosežke v Republiki Sloveniji. Za gozdarsko stroko je dogodek zgodovinski: akademikinja Kraigher je postala prva ženska predstavica tega področja v SAZU in – po akademiku Mitji Zupančiču – šele druga v njeni celotni zgodovini. To je nedvoumna potrditev, da se gozdarske znanosti s svojim raziskovalnim prebojem trdno umeščajo v sam vrh slovenske znanosti.

Akad. prof. dr. Hojka Kraigher je raziskovalno pot začela z diplomama na Oddelku za biologijo in Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, magistrirala je iz biologije, doktorirala pa s področja gozdarstva na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani. Svoje znanje je izpopolnjevala na uglednih tujih institucijah, med drugim kot gostujoča raziskovalka na Univerzi v Cambridgeu (Oddelek za rastlinske znanosti), na Univerzi v Helsinkih in Univerzi v Antwerpnu.

Zaposlena je na Gozdarskem inštitutu Slovenije (GIS) kot znanstvena svetnica, kjer že od leta 1998 vodi Oddelek za gozdno fiziologijo in genetiko. Od leta 1999 je tudi vodja Programske skupine za gozdno biologijo, ekologijo in tehnologijo

Slika 1: Naziv akademikinke je na slavnostni podelitvi prof. dr. Hojki Kraigher podelil akad. Peter Štih, predsednik SAZU (foto: arhiv SAZU)

(P4-0107). Leta 2019 je bila izvoljena za izredno članico SAZU, od junija 2023 je tajnica IV. razreda za naravoslovne vede in s tem članica predsedstva SAZU. Od decembra 2024 je tudi članica upravnega odbora Zveze evropskih akademij s področja kmetijstva (UEAA).

Raziskovalno delo akademikinje prof. dr. Hojke Kraigher je izrazito interdisciplinarno, plodno in usmerjeno v prihodnost. Njen obsežen opus sega od temeljnih raziskav fiziologije in genetike do aplikativnih rešitev za ohranjanje gozdov v času podnebnih sprememb. Kot vodilna avtorica številnih znanstvenih del v uglednih mednarodnih revijah je pomembno sooblikovala sodobno gozdarsko znanost.

Najpomembnejši poudarki njenega pionirskega in znanstvenoraziskovalnega dela:

- Prva v svetu je združila morfološko-anatomsko metodo identifikacije ektomikorize z molekularno identifikacijo.
- Prva v Sloveniji je vzpostavila laboratorij za uporabo analiz DNA v gozdarstvu.
- Njene raziskave so osvetlile pomen micelijskih mrež oziroma »skrite biotske pestrosti« (vključno s hormonalno regulacijo v mikorizi - simbiozi med glivami in koreninami višjih rastlin) za kroženje ogljika v tleh. S tem je omogočila prenos znanj bazičnih raziskav v strokovno raziskovalno prakso za dinamično ohranjanje gozdnih genskih virov in stabilnosti ekosistemov.
- Je vodilna avtorica Slovenskega programa za ohranjanje gozdnih genskih virov (SIFORGEN) in nacionalna koordinatorka evropskega programa EUFORGEN neprekinjeno že od njegove ustanovitve leta 1995.
- Zasnovala in zelo uspešno je koordinirala infrastrukturni projekt EUFORINNO (7. okvirni program EU), ki je GIS-u omogočil preboj v raziskovalni odličnosti, nabavo in standardizacijo vrhunske opreme, razvoj novih raziskovalnih področij kakor tudi mednarodno vpetost sodelavcev raziskovalne skupine in vzpostavitev repozitorija publikacij javnega dostopa SciVie (kasneje vključen v DIRROS).
- Zasnovala in vodila je mednarodni projekt LIFE GENMON, v okviru katerega je nastal v

Slika 2: V prostem času je akademikinja Hojka Kraigher vodnica reševalnih psov – na sliki med vajo iskanja pogrešanih na ruševini (foto: Darinka Lečnik Urbanc, arhiv REPS)

svetovnem merilu prvi »Priročnik za gozdni genetski monitoring«, ki je preveden v štiri jezike.

- Posebno skrb namenja vzgoji nove generacije znanstvenikov. Bila je mentorica številnim mladim raziskovalcem, katerih doktorska dela pokrivajo področja, ki zajemajo študije koreninskih sistemov in mikorize pri bukvi, vključno z dinamiko rasti, celično aktivnostjo in odzivi na okoljski stres, populacijsko genetiko in razvoj molekularnih baz podatkov za sledljivost in identifikacijo gozdnega reprodukcijskega materiala (GRM) ter imajo aplikativne, za gozdarsko prakso uporabne rezultate.
- Vodila je več nacionalnih projektov in sodelovala v skupnih projektih z znanstveniki iz Francije, Italije, Avstrije, Belgije, Nemčije, Hrvaške, Grčije, Srbije ter Bosne in Hercegovine, Velike Britanije, Finske, Danske, Nizozemske, Madžarske, Češke, Španije in drugih držav.
- V zadnjih letih aktivno sodeluje pri pripravi vsebin za projekt v okviru Mehanizma za okrevanje in odpornost (NOO NEXTGEN). V sklopu tega projekta poteka izgradnja novega Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov. Center, ki bo predvidoma prevzet v uporabo spomladi 2026, bo zagotovil najsodobnejšo infrastrukturo za prihodnje generacije raziskovalcev in dolgoročno ohranjanje slovenskih gozdov.

Akademikinja prof. dr. Hojka Kraigher ni le vrhunska raziskovalka, temveč aktivno sooblikuje gozdarsko politiko. Njena strokovnost je prepoznana na najvišji zakonodajni ravni, kar je omogočilo tudi formalizacijo članstva Republike Slovenije v OECD skupini za področje certificiranja gozdnega semena in sadilnega materiala. Novembra 2023 je na javnem zaslišanju v Evropskem parlamentu predstavila strokovna stališča EUFORGEN glede nove uredbe EU o gozdnem reprodukcijskem materialu.

Poleg raziskovalnega dela opravlja pomembne družbene funkcije. Predseduje Svetu za varovanje okolja SAZU, je članica Podnebnega sveta RS, Sveta za trajnostni razvoj in varstvo okolja RS, Znanstvenega sveta ARIS ter je glavna urednica revije *Folia biologica et geologica*. Leta 2024 je izšel njen visokošolski učbenik »Ohranjanje gozdnih genskih virov s semenarskim praktikumom«, ki je preveden tudi v angleški in italijanski jezik.

Izvolitev prof. dr. Hojke Kraigher za redno članico SAZU je potrditev njene vizionarske vloge pri povezovanju temeljnih bioloških znanj z gozdarsko prakso. Njeno delo prispeva k razumevanju temeljnih procesov, ki gozdnim ekosistemom omogočajo prilagajanje na okoljske izzive prihodnosti.

Bibliografija je dostopna v sistemu SICRIS (šifra raziskovalke 07127) in ORCID (0000-0001-5696-2178).

Gregor BOŽIČ, Boris RANTAŠA,
Mitja ZUPANČIČ